

5. Високий рівень безробіття серед сільсько-го населення створює передумови для стимулювання розвитку підприємницької діяльності по збору та утилізації ТПВ [5].

Важливу роль в вирішенні питання утилізації твердих побутових відходів повинні відігравати органи місцевого самоврядування та державні органи влади. На нашу думку, першочерговими повинні бути рішення про видачу ліцензій на збір і комплексну переробку вторинної сировини, а не окремих її видів. Всім суб'єктам підприємницької діяльності припинити дію ліцензій на збір лому чорних і кольорових металів, а видавати ліцензії тільки тим підприємствам, які крім вказаної сировини прийматимуть макулатуру, склобій, поліетилен, відпрацьовані джерела постійного струму, автопокришки. Такі підприємницькі структури звільнити від плати за видачу ліцензії та від податку на землю. На державному рівні внести зміни в Податковий кодекс, щодо пільгового оподаткування даного виду підприємницької діяльності та розглянути можливість бюджетної підтримки для закупівлі сучасного технологічного обладнання, впровадження сучасних логістичних схем по збору вторинної сировини від фізичних та юридичних осіб.

Для створення попиту на вторинну сировину необхідно виділяти дотації переробним та іншим виробничим підприємствам, які використовують її при виготовленні продукції. Сума дотацій та інших преференцій повинна бути пропорційною кількості вторинної сировини, яку використовує підприємство.

Такий підхід до вирішення проблеми твердих побутових відходів дозволить створити попит на вторинну сировину, зменшити забруднення навколишнього природного середовища та

створити додаткові робочі місця для сільських жителів Карпатського макрорегіону.

ІV. Висновки. Розробка та впровадження стратегії сталого розвитку в Карпатському макрорегіоні дозволить прискорити соціально-економічний розвиток сільських територій, створити сприятливе життєве середовище та підвищити інвестиційну привабливість. Нагальною, на нашу думку, є проблема поводження з ТПВ і її вирішення дозволить: промисловості – одержати додаткові ресурси; населенню – чисте та здорове довкілля.

1. Абалкин Л. И. Экономическая политика и ее ответственность за развитие науки (методологические размышления) // Л. И. Абалкин // Экономист. – 2004. – № 5. – С. 3-7.

2. Сігайов А. О. Концептуальні аспекти парадигми сталого розвитку аграрної сфери / А. О. Сігайов // Економіка АПК. – 2012. – № 6. – С. 106-109.

3. Комплексна програма: «Перспективи агропромислового комплексу та розвитку сільських територій Івано-Франківської області у 2005-2010 роках та на період до 2015 року». Івано-Франківська обласна державна адміністрація. – Івано-Франківськ, 2005. – 45 с.

4. Програма збереження та нарощування поголів'я великої рогатої худоби в Івано-Франківській області на період до 2020 року. – Головне управління агропромислового розвитку та продовольства Івано-Франківської ОДА, 2011. – 15 с.

5. Сус Т. Й. Регіональні проблеми утилізації сміття в сільській місцевості // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Науковий збірник / За ред. І. Г. Ткачук. Вип. IV. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2008. – Т. 2. – С. 312-317.

Strategy of steady development of flat part of region of Carpathians is considered. The problems of steady development of flat, pre-mountain and mountain part of region are analysed. The ways of decision of problem of utilization of hard domestic wastes are offered in rural locality.

УДК 332.1:323.3

Вусятицька М. П.

НОВА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

У статті розглянуто проблеми конкурентоспроможності регіону та використання конкурентних переваг при визначенні стратегічних напрямів його розвитку. Особлива увага приділяється формуванню нової моделі соціально-економічного розвитку регіону, що дозволить ефективно відповідати на економічні, соціальні та екологічні проблеми в посткризовий період.

Ключові слова: регіон, економічний розвиток регіону, конкурентоспроможність регіону, конкурентні переваги регіону, бюджетні інвестиції.

І. Вступ. Загальноприйнятим є твердження, що основа конкурентоспроможності економіки на рівні регіону полягає у регіональній концентрації чинників виробництва: розміщення в одному місці виробників, постачальників матеріальних ресурсів, інфраструктури, людських ресурсів, освітніх і дослідницьких закладів [1, с. 52].

За М. Портером, конкурентоспроможність регіону – це продуктивність використання ре-

іональних ресурсів, і в першу чергу робочої сили й капіталу, у порівнянні з іншими регіонами, що інтегрується у величині й динаміці валового регіонального продукту (ВРП) на душу населення (і/або одного працюючого), а також виражається іншими показниками [2]. Науковець стверджує, що конкурентоспроможність регіону значною мірою пов'язана з факторною моделлю, яка включає наступні групи чинників: людські ресурси, природні ресурси, капітал, науково-інформаційний потенціал, інфраструктура.

Проте, останнім часом вчені-економісти все більше значення надають тому, як використовуються наявні ресурси в регіоні, як взаємодіють суб'єкти ринку та як використовується ефект синергії.

На нашу думку, таким, що відповідає сучасним економічним умовам є визначення: конкурентоспроможність регіону – це здатність економіки регіону передбачати та успішно адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх викликів шляхом створення нових економічних можливостей за рахунок використання стійких конкурентних переваг регіону; визначати його роль і місце в економічному просторі країни та на світовому ринку товарів і послуг [3, с. 75].

В сучасних економічних умовах все менше для оцінки використовують стандартні показники економічного розвитку, які були характерними для епохи індустріалізації – фізичний обсяг виробництва, ВВП, ВРП, обсяг капіталовкладень тощо. Важливими стають показники, які пов'язані з обсягом споживання та структурою ВВП та ВРП, а також використання висококваліфікованої робочої сили, інноваційних технологій, інформації, культурних “брендів”, що включаються в глобальний обмін на різних рівнях.

Такий підхід потребує зміни моделі соціально-економічного розвитку регіону та завдань регіональної фінансової політики.

II. Постановка завдання. Враховуючи зростаючу потребу в підвищенні конкурентоспроможності регіонів нашої держави, метою нашого дослідження є проаналізувати можливості економічного розвитку регіонів та розробити пропозиції щодо вдосконалення моделі регіональної фінансової політики в посткризовий період. Це питання є актуальним в даний час, оскільки державні та місцеві органи влади знаходяться в пошуках важелів стимулювання сталого економічного зростання регіону, які б відповідали сучасним умовам.

III. Результати. Внаслідок фінансової кризи на фоні тривалої економічної рецесії, найголовнішим завданням постало відновлення фінансової системи. Наступний крок – підтримання підприємницької активності та створення робочих місць у такий спосіб, щоб зробити подальше відновлення економіки швидким, послідовним та стабільним. Нове бачення завдань регіональної фінансової політики відповідає посткризовому особливо, коли на перший план, поряд із зазначеними завданнями, виходять екологічна безпека та інноваційний розвиток регіону.

Протягом останніх років в країнах Європи запроваджується нова модель соціально-економічного розвитку регіонів, що передбачає застосування нових фінансових важелів органів місцевої та центральної влади. Принцип фінансової підтримки підприємств, надання пільг та створення робочих місць за бюджетні кошти шляхом перерахування міжбюджетних трансфертів найбільш біднішим регіонам замінюється стимулюванням розвитку у всіх типах регіонів (табл. 1).

Складність впровадження нового підходу виправдовує себе за рахунок досягнення значно більшої економічної ефективності. Так, в розвинутих країнах Європи спостерігається тенденція поступової відмови від схеми перерозподілу фінансових ресурсів між регіонами через бюджетну систему. Замість отримання нульової суми виграшу від оподаткування “багатих” регіонів та надання дотацій та субвенцій “бідним” регіонам, акцент переміщується на отримання позитивного результату від мобілізації ресурсів, здебільшого шляхом залучення інноваційного бізнесу та бюджетних інвестицій. Це можливо за рахунок максимального використання конкурентних переваг регіону. За таких умов розвиток стимулюється у всіх регіонах [4, с. 18].

В окремих випадках, надання дотацій та субвенцій з державного бюджету може ефективно компенсувати прогалини ринкової економіки, надаючи підприємницькому сектору доступ до наукових досліджень та технологічних інновацій, забезпечуючи належне транспортне сполучення, зв'язок, інформаційне забезпечення тощо. Проте регулярна пряма підтримка окремих регіонів за рахунок коштів державного бюджету спотворює конкуренцію між регіонами і може дестимулювати місцеві органи влади у пошуках фінансових ресурсів для фінансування їхніх потреб.

Порівняння старої та нової моделі політики регіонального розвитку

	Стара	Нова
Розуміння проблеми регіону	Регіональні нерівності у доходах	Брак конкурентоспроможності регіону, невикористаний регіональний потенціал
Цілі	Рівність через збалансування регіонального розвитку	Конкурентоспроможність і рівність
Загальна схема політики	Тимчасова компенсація локальних недоліків менш розвинутих регіонів, (відповідь на проблеми, що виникають)	Максимальне використання регіонального потенціалу через регіональне програмування (проєктування на потенціал)
Обсяг охоплення	Секторальний (галузевий) підхід з обмеженою кількістю галузей	Інтегровані та комплексні проєкти розвитку з охопленням багатьох галузей
Просторова орієнтація	Направлення на відстаючі регіони	Направлення на всі регіони
Часовий вимір	Короткостроковий	Довгостроковий
Підхід	Один універсальний підхід до всіх регіонів	Індивідуальний підхід до кожного окремого регіону
Джерела ресурсів	Зовнішні інвестиції та міжбюджетні трансферти	Внутрішні місцеві ресурси та цільові інвестиції з центрального бюджету
Інструменти	Субвенції та дотації (часто індивідуальна допомога окремим суб'єктам)	Змішані інвестиції у матеріальні і нематеріальні активи (бізнес-середовище, ринок праці, інфраструктура, наука)
Суб'єкти	Центральна влада	Всі рівні влади та зацікавлені суб'єкти (державні, приватні, неурядові організації)

Досвід показує, що прийняті на центральному рівні управління рішення про надання міжбюджетних трансфертів, як правило, не носять системного характеру, часто увага акцентується на кількох областях, в той час як інші, не менш значимі напрямки втрачають підтримку. Тому важливим методологічним завданням є розробка інструментарію, що дозволить органам управління оперативно оцінювати внутрішні можливості регіону, виявляти приховані резерви й підвищувати ефективність його діяльності [5].

За традиційного підходу діагностуються проблеми розвитку регіону та здійснюється їх співвіднесення з відповідними ресурсами, а згідно концепції конкурентоспроможності виявляються усі можливості для економічного розвитку регіону, явні і латентні конкурентні переваги, джерела їх формування (внутрішні і зовнішні), максимальна кількість зацікавлених сторін і можливих напрямів використання (сценарний підхід), згідно синергетичного підходу [6].

Фінансова забезпеченість регіону залежить від здатності привабити або розвинути високорібуткові види економічної діяльності. Жоден з регіонів не може бути найпривабливішим виключно для всіх видів економічної діяльності, і конкурентоспроможність регіону пов'язана з розвитком тих з них, для яких у конкретного регіону є відповідна перевага.

Альтернативою надання дотацій вирівнювання, які, як правило, використовуються на поточне споживання, має стати цільове бюджетне інвестування. За визначенням, яке наводить Т. Г. Затонацька, бюджетними інвестиціями є видатки з державного та місцевих бюджетів, які спрямовуються на фінансування державних цільових програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, програм розвитку окремих регіонів, галузей економіки, фінансування інвестиційних проєктів чи придбання частки акцій, чи прав участі в управлінні підприємством [7, с. 86].

Варто зазначити, що інвестиції в науку і освіту є найвигіднішими і гарантують найшвидшу віддачу, закладаючи надійний фундамент для сьогоdnішнього і майбутнього прогресу. І кожна країна, якщо вона хоче бути конкурентоспроможною у світовому розвитку, прагне, насамперед, підтримувати свій науково-технічний і освітній потенціал на належному рівні [8].

Політика бюджетного інвестування залежить від чіткого управління на всіх рівнях влади. Важливим є те, щоб органи влади та суб'єкти ринку робили свій внесок до формування фінансової політики. Підхід, що базується на багаторівневому управлінні направить інвестиції до потрібних регіонів та галузей. Центральні органи влади найкраще визначають, якою

ми бути національна стратегія економічного розвитку регіонів. Нижчі рівні влади найкомпетентніші в тому, куди найкраще інвестувати в межах їх територій. Вони мають більше можливостей залучити приватний сектор до регіонального розвитку. Цей новий підхід передбачає важливу роль регіональної політики в контексті економічного відновлення і пошуків шляхів сталого зростання економіки держави.

Задля поступового впровадження нової парадигми управління соціально-економічним розвитком регіонів пропонуємо такі заходи:

1. Посилення та максимізація ефекту бюджетних інвестицій. Політика територіально-розвитку повинна мати визначені і узгоджені стратегії розвитку інтегрованих інвестиційних проєктів, що поєднують б економічний, соціальний та екологічний сектор. Зважаючи на обмеженість бюджетних ресурсів, бюджетні інвестиції повинні здійснюватися тільки в пріоритетні напрямки, при цьому обов'язково враховувати оцінку їх майбутнього ефекту.

2. Проектний підхід до управління бюджетними інвестиціями. У практиці країн з ринковою економікою особливе значення надається проєктно-цільовому методу як найважливішому інструменту ефективного управління державними інвестиціями. При цьому інвестиційні програми формуються на проєктній основі. Вони можуть складатися з одного або декількох проєктів, зв'язаних спільною програмною метою. Використання проєкту як мінімальної структурної одиниці програми дозволяє створити систему планування і моніторингу соціально-економічної результативності програмних витрат за допомогою якісних і кількісних індикаторів. Більше того, інтеграція регіональних інвестиційних проєктів в суспільну національну стратегію може збільшити їх мультиплікативний ефект.

3. Підвищення ролі інвестицій, що забезпечують створення додаткової вартості. Багато країн зараз переглядають їхній підхід до регіональних інвестицій і надають найвищий пріоритет розвитку людського потенціалу та підтримці інновацій, що посуває на задній план інвестиції в інфраструктуру.

4. Ефективне визначення потреб регіону. Регіональна фінансова політика має стати механізмом для направлення інвестицій в регіони, які стикаються з специфічними економічними, соціальними чи екологічними проблемами, а особливо використовуватися для підтрим-

ки реструктуризації регіону в умовах кризи (модернізація промисловості, підтримка підприємництва, перекваліфікація робочої сили, забезпечення збереження природного багатства).

5. Забезпечення координації заходів стимулювання регіонального розвитку на центральному рівні. Регіональна фінансова політика потребує координації дій між міністерствами та відомствами, економікою і фінансами, наукою та технологією, освітою і навколишнім середовищем і т. д. Координуючі органи повинні забезпечити, щоб інвестиційна стратегія була комплексна і враховувала всі сектори, а також щоб місцеві інвестиції і національні інвестиційні пріоритети були приведені у відповідність в довгостроковому періоді для досягнення визначених цілей.

6. Використання досвіду агентств регіонального розвитку. Закордонний досвід пропонує відпрацьовану форму інституційної підтримки регіонального розвитку. Це – агенції регіонального розвитку та їхні мережі. Вони ефективно співпрацюють з місцевою та центральною владами як фокусні центри стратегічного планування та супроводження проєктів розвитку територій, забезпечують ефективну співпрацю влади, бізнесу, громадськості та створюють якісно нове економічне середовище.

IV. Висновки. Для того, щоб відповідати сучасним економічним умовам регіональна фінансова політика повинна пройти реформування, а саме перейти від надання дотацій малозабезпеченим регіонам, що суперечить ринковій економіці до політики, що направлена на використання конкурентних переваг регіонів та сприяє реалізації довготермінових економічних, соціальних та екологічних цілей. Така зміна є вирішальною в умовах обмеженості фінансових ресурсів, які доступні державним та місцевим органам влади.

1. Яремко Л. А. Глобальна конкурентоспроможність регіону: джерела конкурентних переваг / Л. А. Яремко // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. – С. 51–58.

2. Портер, М. Э. Конкуренция ; пер. с англ.: учеб. пособие / М. Э. Портер. – М. :Издательский дом «Вильямс», 2000. – 495 с.

3. Стасюк О. М. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності регіонів / О. М. Стасюк, І. А. Бевз // Економіка і прогнозування: науковий журнал ; Інститут економіки та прогнозування НАН України. – 2012. – № 1. – 160 с.

4. OECD Regional outlook 2011: Building Resilient Regions for Stronger Economies, OECD Publishing, p. 293. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://>

www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/urban-rural-and-regional-development/oecd-regional-outlook-2011_9789264120983-en.

5. Величко В.В. Виявлення і використання конкурентних переваг регіону на основі ефекту мультиплікації / В. В. Величко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія “Управління”. – 2011. – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_3/36.pdf.

6. Дегтярьова І. О. Механізм управління конкурентоспроможністю регіону: сутність та місце у системі механізмів управління державою / І. О. Дегтярьова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/4/06.pdf>.

7. Затонацька Т. Г. Бюджетні інвестиції в реальний

та людський капітал як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток країни / Т. Г. Затонацька // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 1 (42). – С. 86.

8. Попель Л. А. Бюджетні інвестиції як складова інвестицій реального сектору економіки / Л. А. Попель // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: “Економічні науки”. – 2011. – № 2. Т 2. – С. 205-209.

The problems of region competitiveness and the using of competitive edges at determining of strategic development directions are considered in the article. The special attention is spared to forming of new model of regional socio-economic development, which will allow to respond effectively on economic, social and ecological problems in post-crisis period.

УДК 339.9:332.14

Гринів Л. В., Передерко В. П.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТІВ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ РЕГІОНУ

У статті досліджуються проблеми пошуку ефективного механізму соціально-економічного розвитку галузей регіонів України та використання проектів міжнародної технічної допомоги. Розглянуто та проаналізовано досвід використання проектів в Україні та за кордоном.

Ключові слова: міжнародна технічна допомога, проекти, регіон, соціально-економічний розвиток.

І. Вступ. Процеси інтернаціоналізації та глобалізації господарського життя, відкритий характер економіки України зумовлюють необхідність продовження і поглиблення співпраці галузей та регіонів України з міжнародними структурами.

Світовий досвід, висококваліфіковані консультації та ресурси, що передаються в рамках міжнародної технічної допомоги, сприяють підвищенню рівня компетентності та професіоналізму спеціалістів різних галузей господарювання (зокрема туристичної), прискоренню інтеграції в світові ринки та структурним змінам в економіці.

Прискорений розвиток туристичної індустрії вимагає швидкого становлення туристичної інфраструктури, нарощування соціально-культурного потенціалу, розвитку інженерно-транспортного комплексу. Для цього слід створювати сприятливі умови для створення конкурентоздатного туристичного продукту регіону.

Міжнародна технічна допомога (МТД) сьогодні є важливим інструментом реалізації політики міжнародної інтеграції України, економічного розвитку, забезпечення інтересів держави на зовнішніх ринках. Міжнародна технічна допомога надається Україні практично в усіх галузях народного господарства та суспільного життя.

II. Постановка завдання. Івано-Франківщина має потужний туристичний потенціал, який здатен приваблювати як внутрішніх, зовнішніх, так і іноземних туристів. Саме туристична галузь має всі передумови стати стратегічною галуззю краю. Однак для ефективного її розвитку і використання, створення потужного туристичного господарства необхідно залучати іноземні інвестиції та кошти через проекти міжнародної технічної допомоги. Тому важливо дослідити питання механізму залучення коштів та досвід використання цих коштів в різних країнах.

III. Результати. Міжнародна технічна допомога – це допомога у придбанні знання та навичок у відповідних сферах діяльності, зазвичай в галузі економіки та управління.

Згідно з Указом Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» (5 червня 1999 року) й Постановою № 153 Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» (15 лютого 2002 року), міжнародна технічна допомога – це ресурси, які